

25.9.2020

Dnro 2020_039
VH/4445/02.98.00.03/2020
Viite
VN/8871/2019

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Lausuntopyyntö

Sosiaali ja terveysministeriö on pyytänyt lausumaa hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi.

Lausuma

Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikkö (myöhemmin "selvitysyksikkö") lausuu esityksestä harmaan talouden torjunnan näkökulmasta ja kannattaa lähtökohtaisesti sote-järjestämislakia koskevan esityksen 13 §:ssä ehdotettuja, yksityisen palveluntuottajan taloudellista luotettavuutta koskevia vaatimuksia sekä 47 §:ssä ehdotettua valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeutta. Selvitysyksikkö pitää luonnoksessa esitettyä taloudellisen luotettavuuden valvontamallia kuitenkin sekavana, muun valvonnan kanssa päällekkäisenä ja osin puutteellisenakin.

Selvitysyksikkö ehdottaa, että sosiaali- ja terveysministeriö ensisijaisesti kehittäisi jo olemassa olevaa yksityisten palveluntuottajien valvontamallia eli yksityisestä terveydenhuollosta annettua lakia (152/1990) sekä yksityisistä sosiaalipalveluista annettua lakia (922/2011) siten, että yksityisten palveluntuottajien luvan myöntämisen ja lupavalvonnan edellytyksiin lisättäisiin taloudellista luotettavuutta koskevat säännökset ja lupaviranomaiselle säädettäisiin tätä tehtävää varten riittävät tiedonsaantioikeudet muilta viranomaisilta ja julkista tehtävää hoitavilta.

Selvitysyksikkö ehdottaa lisäksi, että mikäli myös nyt ehdotettuun lainsäädäntöön jätetään sote-maakunnille 13 §:ssä ehdotettu yksityisten palveluntuottajien taloudellista luotettavuuden valvontaa koskeva tehtävä, sosiaali- ja terveysministeriö varmis-

taisi säätelystä sen, että sote-maakunnat saavat sitä varten oikeat ja ajantasaiset tiedot myös viranomaisilta ja julkista tehtävää hoitavilta. Tämän varmistamiseksi selvitysyksikkö ehdottaa, että

- 47 §:ssä tarkoitettu valvontaviranomaiselle säädettäväksi ehdotettu tiedonsaantioikeus säädettäisiin myös palveluntuottajan luotettavuutta ensisijaisesti valvoville sote-maakunnille ja

- 47 §:ssä säädettyä tiedonsaantioikeutta täsmennettäisiin niin, että se selkeästi kattaisi myös yksityisen palveluntuottajan, tämän omistajan ja vastuuhenkilön sekä palveluntuottajan alihankkijan vastaavat tiedot.

Selvitysyksikkö ehdottaa myös, että yksityisten palveluntuottajien taloudellista luotettavuuden valvontaa varten lupa- ja valvontaviranomaisille sekä, mikäli tämän luonnoksen muutokset toteutetaan, myös sote-maakunnille säädettäisiin mahdollisuus käyttää myös selvitysüksikön velvoitteidenhoitoselvityspalvelua tiedonsaantioikeuksiensa toteuttamisessa.

Perustelut

Yksitysten palveluntuottajien lupamenettelyä koskevien säännösten kehittäminen

Yksitysten terveydenhuollon palveluntuottajien ja yksityisten sosiaalipalveluiden tuottajien lupamenettelystä ja lupien valvonnasta säädetään yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990) ja yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa (922/2011).

Selvitysüksikkö ehdottaa ja on jo aiemminkin lausunut näiden lakien uudistamishankkeiden yhteydessä siitä, että kyseisten lupien myöntämisen ja lupavalvonnan ehtoja tulisi kehittää vastaamaan muiden luvanvaraisten toimialojen säännöksissä säädettyjä taloudellista luotettavuutta koskevia säännöksiä.

Esimerkkinä taloudellisen luotettavuuden sääntelystä elinkeinorekisteröinnissä ovat mm. [perintätoiminnan harjoittajien rekisteröinnistä annetun lain](#) (411/2018) 8 ja 9 §:t sekä [elintarvikelain](#) (23/2006) 16 a §. Näissä hakijan tai rekisteröidyn luotettavuuden tutkiminen on ulotettu hakijan vastuuhenkilöihin ja merkittäviin omistajiin sekä näiden muuhun yritystoimintaan. Tämä tarkastelu on myös ajallisesti rajoitettu kosemaan kolmea arviota edeltävää vuotta. Lisäksi lupamenettelyn tulisi koskea myös vastaavasti yksityisen palveluntuottajan alihankkijoita, näiden merkittäviä omistajia sekä näiden muuta yritystoimintaa.

Selvitysüksikkö ehdottaa lisäksi, että lupaviranomaiselle säädettäisiin luvan edellytysten selvittämiseksi ja rekisteriin merkittyjen valvomiseksi myös riittävä tiedonsaantioikeus salassapidettäviin tietoihin muilta viranomaisilta ja julkista tehtävää hoitavilta. Pykälän perusteella rekisteröivällä viranomaisella tulisi olla oikeus saada tiedot veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin ja Tullin perimiin maksuihin liittyvien velvollisuuksien hoitamisesta luvan hakijasta ja luparekisteriin merkitystä, tämän vastuuhenkilöistä ja merkittävistä omistajista sekä näiden muusta yritystoiminnasta. Lisäksi tiedonsaantioikeus tulisi ulottaa vastaavasti myös palveluntuottajien alihankkijoihin.

Esimerkkinä tietojenvaihtosäännöksistä elinkeinorekisteröinnissä ovat mm. [perintätoiminnan harjoittajien rekisteröinnistä annetun lain](#) (411/2018) 15 §n 2 ja 3 momentissa säädetty sekä [elintarvikelain](#) (23/2006) 51 §:n 2 ja 3 momentissa säädetty. Näissä rekisteröintiviranomaisen tiedonsaantioikeus on ulotettu myös oikeushenkilömuotoisen hakijan vastuuhenkilöihin, omistajiin sekä näiden muuhun yritystoimintaan.

Sote-maakuntien oikeus saada salassa pidettävää tietoa yksityisen palveluntuottajan valvontaa varten

Luonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi valvontaviranomaiselle oikeus saada välttämätöntä salassapidettävää tietoa valvontatehtävänsä hoitamiseksi muilta viranomaisilta ja julkista tehtävää hoitavalta (sote-järjestämislaki 47 §).

Luonnoksen 13 §:ssä tarkoitettu yksityisen palveluntuottajan, tämän omistajien ja muiden päätösvalan käyttäjien taloudellisen luotettavuuden valvonta on kuitenkin ehdotettu ensisijaisesti sote-maakuntien vastuulle (4-7 momentit). Samoin yksityisen palveluntuottajan käyttämän alihankkijan hyväksyntä kuuluisi 16 §:ssä ehdotetun mukaisesti sote-maakuntien vastuulle (luotettavuuden vaatimus 13 §:n 9 momentissa). 13 §:n 6 momentin perusteluissa todetaan, että toiminnan yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden, luotettavuuden ja yhdenvertaisuuden kannalta on kuitenkin tarkoituksenmukaista, että sote-maakunnan olisi selvitettävä kaikkien sosiaalihuollon yksityisten palveluntuottajien tai terveydenhuollon yksityisten palveluntuottajien taloudelliset toimintaedellytykset hankkiessaan palveluja yksityiseltä palveluntuottajalta. Perusteluissa todetaan lisäksi, että jos yksityisellä palveluntuottajalla olisi muita veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin liittyvien velvollisuuksien laiminlyöntejä taikka ulosotossa muita tämän maksukykyyn nähden vähäistä suurempia velkoja, jotka vaarantavat yksityisen palveluntuottajan luotettavuuden, eivät yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset täytyisi.

Sote-maakunnille ei luonnoksessa kuitenkaan ehdoteta tätä selvitysvelvollisuutta vastaavaa tiedonsaantioikeutta salassapidettävään tietoon muilta viranomaisilta ja julkista tehtävää hoitavilta.

Selvitysyksikkö toteaa, että iso osa 6 momentin perusteluissa tarkoitetuista sote-maakunnille ehdotetun selvitysvelvollisuuden piiriin kuuluvista tiedoista on salassa pidettäviä. Salassa pidettävän tiedon saaminen edellyttää aina lain tasoista sääteilyä. Viranomaisten välisen tietojenvaihdon yleisiin periaatteisiin kuuluu lisäksi, että viranomaisen on pyrittävä hyödyntämään toisen viranomaisen tietoaineistoja, jos viranomaisella on oikeus saada tarvittavat tiedot toiselta viranomaiselta teknisen rajapinnan tai katseluyhteyden avulla (TiedonhallintaL (906/2019) 20 §).

Selvitysyksikkö ehdottaakin, että mikäli sote-maakunnille asetetaan 13 §:ssä tarkoitettu velvollisuus yksityisten palveluntuottajien taloudellisen luotettavuuden selvittämiseksi, näille säädettäisiin tätä varten myös riittävä tiedonsaantioikeus. Tiedonsaantioikeuden tulisi kattaa 13 §:n edellytysten selvittämiseksi välttämättömät tiedot. Pykälän perusteella rekisteröivällä viranomaisella tulisi olla oikeus saada tiedot veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin ja Tullin perimiin maksuihin liittyvien velvollisuuksien hoitamisesta palveluntuottajasta, tämän vastuuhenkilöistä ja merkittävistä omistajista sekä näiden muusta yritystoiminnasta. Lisäksi tiedonsaantioikeuden tulisi kattaa vastaavasti myös palveluntuottajien alihankkijat.

Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttäminen tiedonhankinnassa

Selvitysyksikön tehtävänä on tuottaa ja jakaa tietoa harmaasta taloudesta sekä sen torjunnasta ([L Harmaan talouden selvitysyksiköstä](#) (1207/2010) 1 §). Selvitysyksikön tehtävänä on lisäksi tehdä laissa mainittujen viranomaisten pyynnöstä velvoitteidenhoitoselvityksiä organisaatioista ja organisaatiohenkilöistä. Velvoitteidenhoitoselvityksen tarkoituksena on antaa pääasiassa salassa pidettäviin viranomastietoihin perustuva kokonaiskuva selvityksen kohteena olevasta organisaatiosta tai organisaatiohenkilöstä ja tukea sitä pyytävän viranomaisen tehtävää helpottamalla ja tehostamalla tehtävään liittyvää tiedonhankintaa ja samalla tukea harmaan talouden torjuntaa lisäämällä asiaa käsittelevän viranomaisen tietoa siitä, miten organisaatio tai siihen liittyvä organisaatiohenkilö on hoitanut lakisääteiset velvoitteensa.

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 5 §:n 4 momentin mukaan velvoitteidenhoitoselvityksessä kuvataan organisaation tai organisaatiohenkilön sekä näihin välittömästi tai välillisesti kytkeytyvän organisaation ja organisaatiohenkilön toimintaa ja taloutta sekä veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka tullin perimiin maksuihin liittyvien velvoitteiden hoitamista. Velvoitteidenhoitoselvityksen tarkoituksena on siis antaa sitä pyytäneelle viranomaiselle kokonaiskuva siitä, millaista taloudellista toimintaa kohde harjoittaa ja miten se on hoitanut tästä toiminnastaan aiheutuvat, lakisääteiset, veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka tullin perimiin maksuihin liittyvät rekisteröitymis-, vakuuttamis-, ilmoitus- ja maksuvelvoitteensa. Lisäksi velvoitteidenhoitoselvityksestä selviää mikä on kohteen kyky hoitaa velvoitteensa ja mihin muihin organisaatioihin ja organisaatiohenkilöihin kohde on vastuuaseman tai omistuksen kautta kytkeytynyt.

Velvoitteidenhoitoselvityksen tietosisältö muodostuu pääosin viranomaisrekistereissä olevasta, salassa pidettäväksi määritellystä tiedosta. Velvoitteidenhoitoselvityksen tietosisältö määräytyy Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 7 §:n 1 momentin mukaan sen perusteella, mikä on selvitystä pyytävän viranomaisen oikeus saada salassa pidettävää tietoa kyseiseen käyttötarkoitukseen. Velvoitteidenhoitoselvitys ei siis laajenna sitä pyytävän viranomaisen tiedonsaantioikeuksia, vaan se laaditaan viranomaiselle muualla laissa määriteltyjen tehtävien ja niihin liittyvien tiedonsaantioikeuksien perusteella.

Selvitysyksikkö esittää harkittavaksi sitä, voitaisiinko velvoitteidenhoitoselvitystä käyttää tukemaan myös selvitysyksikön ehdotuksen mukaisesti laajennettua yksityisten palveluntuottajien taloudellista luotettavuutta koskevaa lupamenettelyä ja luvan voimassaolon aikaista valvontaa sekä tässä luonnoksessa ehdotettua palveluntuottajien luotettavuuden valvontaa. Velvoitteidenhoitoselvitys on kustannustehokas ja nopea tapa toteuttaa viranomaisen tiedonsaantioikeuteen liittyvä tietojen hankinta ja se lisää samalla myös viranomaisen tietoisuutta siitä, miten hakija tai rekisteröity on hoitanut julkisoikeudelliset velvoitteensa. Mikäli lupamenettelyä ja tässä luonnoksessa esitettyä taloudellisen luotettavuuden valvontaa varten ehdotetut tiedonsaantioikeudet säädetään riittävän laajoiksi, voidaan niiden perusteella laatia myös organisaatiosta ja sen vastuuhenkilöistä sekä näiden muusta yritystoiminnasta kokonaiskuva antava velvoitteidenhoitoselvitys.

Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttäminen näitä tarkoituksia varten edellyttäisi lisäksi Harmaan talouden selvitysyksikköä koskevan lain 6 §:n muuttamista siten, että sen 1 momenttiin lisättäisiin kyseiset käyttötarkoitukset.

Helsingissä 25.9.2020

Marko Niemelä
apulaisjohtaja
Verohallinto, Harmaan talouden selvitysyksikkö
p. 040 5110 195

Verohallinto
Harmaan talouden selvitysyksikkö
PL 325
00052 VERO

www.vero.fi
puh. 029 512 000
email: htsy@vero.fi